

CATEGORIES GRAMATICALS INVARIABLES

Les categories gramaticals següents: el verb, el substantiu, l'adjectiu, el pronom i el determinant es caracteritzen, formalment, per admetre morfemes flexius; és a dir, són mots variables en gènere i en nombre, o bé en persona, mode, temps, al marge de la funció sintàctica que exerceixen. En canvi, **l'adverbi, la preposició i la conjunció**, englobats sota termes tan genèrics com el de connectors o nexes, morfològicament són mots invariables: presenten sempre una única forma.

1. LA PREPOSICIÓ

La preposició serveix per a enllaçar dos mots o sintagmes i subordina el segon al primer; per exemple: *Vols pa amb tomàquet?* Hi ha dos tipus de preposicions: les **àtones** (a, amb, de, en, per, per a) i les **tòniques** (cap/cap a, contra, des de, entre, fins/fins a, malgrat, sense, sobre, sota, ultra, vers -devers, envers-, vora, pro, segons). N'hi ha de tòniques provinents d'adverbis (dins, fora, dalt, damunt, davant, darrere, abans de, després de, enmig, fora de, prop de, davall) i d'altres que provenen de formes de gerundis, participis o altres mots (durant, llevat, salvat, tret, mitjançant).

Observacions

- Les preposicions àtones (a, de, per, per a) i les tòniques (cap a, fins a, des de) es contreuen amb els articles definits (el, els) si no s'han d'apostrofar: El jersei és del nen.
- En les determinacions de lloc pot usar-se indistintament **a** o **en**. Cal usar obligatòriament **a** davant els noms de lloc (Viu a Florència). La normativa recomana **en** davant dels demostratius i dels indefinits *un* i *algun* (en una estació) i, contràriament, l'ús de **a** davant dels articles i els interrogatius (Busca l'agulla al paller; No sap a quin país viu).

-Hi ha locucions formades amb **a** (a taula, a ciutat, a comarques) i d'altres amb **en** (en terra).

-Les parts del dia i les estacions exigeixen **a** (al matí, a l'hivern); altres designacions temporals exigeixen **per** (pel maig), que en el llenguatge col·loquial alterna sovint amb **a**. En la indicació de l'any no es pot fer servir la preposició **a** (Vaig néixer l'any 1984).

- Tot i que, en general, l'ús de les preposicions **en** i **amb** no presenta problemes, cal parar atenció a les incorreccions motivades pel fet que es pronuncien de manera molt semblant (*pensava amb aquest fet).

-El sistema de locomoció pot expressar-se amb la preposició **amb**, en alternança, però, amb **en** (Vindrà en/amb avió). Cal vigilar amb les expressions *anar amb compte/tenir en compte*.

- Un ús peculiar de la preposició **de** és la substitució d'un nom sobreentès, freqüentment representat pel pronom **en** (En tinc un de blanc i un de rosat).

-Els complements de noms de paraules com *olor, pudor* o *gust* necessiten la

preposició **de** (olor de colònia, pudor de sulfúric).

-En certes expressions que exigeixen la preposició **de**, se sol usar incorrectament la preposició **a** (*cuina a gas, *barca a motor, *faldilla a quadres, *bolso a ratlles).

- Pel que fa a les preposicions **per** i **per a** cal tenir present que **per** indica motiu, causa o mitjà (Ho faig per gust; Vaig enviar-ho per correu), mentre que **per a** expressa la finalitat o la destinació (Ho ha comprat per a la seva mare).

-**Per** + infinitiu no té sentit causal, perquè no és genuí (*M'han posat una multa per aparcar aquí = M'han posat una multa perquè he aparcat aquí), però és tolerable la construcció **per** + infinitiu amb sentit final (Per sortir s'ha de prémer el botó vermell).

- Cal no confondre la preposició **sota** (oposada a **sobre**) amb **baix** (adverbi o adjectiu): Deu graus sota zero (preposició); Parla baix (adverbi); És un arbre baix (adjectiu). **Sota** indica posició inferior d'algú o alguna cosa.
- En la preposició **cap a** s'elideix la **a** davant de demostratius i d'adverbis començats també per **a** (cap aquella font, cap aquí).
- La preposició **fins a** es redueix a **fins** davant d'adverbis, de demostratius i de la conjunció *que* (fins allà, fins aquell carrer; fins que diguis prou). **Fins** (sense *a*) pot ser també un adverbi que indica inclusió, equivalent a *àdhuc, fins i tot* (Han aplaudit fins els apuntadors).

-En les determinacions de lloc i de temps, la *a* de la preposició composta **fins a** es manté sí, quan suprimim **fins**, l'expressió continua portant **a**: No arribarà fins a les dotze = Arribarà a les dotze.

- La preposició **sense** té un comportament peculiar que li permet de substituir tot un SN sobreentès (Si no tenim vi passarem sense).

-No es considera correcte afegir un pronom darrere de la preposició **sense** (*Si no tenim vi passarem sense ell). Tampoc no pot adjuntar-se a la preposició **amb** (*amb o sense vi), sinó a un nom (amb vi o sense).

- Totes les preposicions cauen davant la conjunció **que** (No s'adona que l'enreden).
- Davant de l'infinitiu només hi poden anar les preposicions **a/de** (Pensa a enviar-li aquell paquet). La construcció **en + infinitiu** és pròpia de proposicions subordinades adverbials temporals (En arribar a l'institut es va trobar que s'havia enderrocat).

EXERCICIS

1. Omple els buits de les frases següents amb una preposició:

-El vaig trobar ..... l'església.

-Enviaré postals ..... les amigues.

-Escriu ..... la premsa.

-Hem quedat ..... veure'ns.

-Circulen molts camions ..... la carretera.

-Queden moltes qüestions ..... resoldre.

-Pensa sovint ..... els exàmens.

-Anirem ..... Roma ..... avió.

-Sempre és l'últim ..... arribar-hi.

-..... pensar-hi, vaig córrer.

2. Escriu "cap", "cap a", "fins", "fins a", segons calgui, en els buits de les oracions següents:

-Ha anat amb cotxe ..... aquí.

-Te festa ..... demà passat.

-Va plorar ..... que va arribar la mare.

-Van ballar ..... les vuit.

-Anàvem ..... l'estació d'esquí.

-..... els sords ho van sentir.

3. Tradueix al català les oracions següents:

-No había nada que discutir.

-Huele a cebolla.

-Tengo un coche rojo y otro negro.

-Ha abandonado la política para siempre.

-Juan viene en coche y María a pie.

-En vacaciones se está en casa.

-Mañana por la noche no vengas.

-Al salir por la tarde vi a Manuel.

-En la ciudad el termómetro descendió a tres bajo cero.

-Estaba bajo las órdenes del cabo.

2. LA CONJUNCIÓ

La conjunció és una categoria gramatical invariable que serveix per a enllaçar, coordinant-los, dos elements dins d'una oració. També pot connectar dues proposicions per a formar oracions compostes. Quan les conjuncions uneixen elements que exerceixen la mateixa funció s'anomenen

coordinants (copulatives, disjuntives, distributives, adversatives...). Quan les conjuncions relacionen proposicions senceres s'anomenen **subordinants** (completives, temporals, de lloc, causals, finals, condicionals, modals, comparatives, concessives o consecutives).

Observacions

- La conjunció **i** (copulativa) no es canvia mai per **e** quan el mot següent comença per *i*: L'Elisenda té una actitud molt cínica i irònica.
- La conjunció **o** (disjuntiva) no es transforma mai en **u** davant d'un mot que comença per *o*: L'examen pot ser escrit o oral.
- La locució conjuntiva adversativa **no obstant això/això no obstant** no pot prescindir del mot *això*: No em trobo gaire bé; això no obstant aniré a barraques.
- La conjunció **doncs** (consecutiva/il·lativa) no té mai significat causal: *Ho vaig consultar abans doncs no n'estava segur (ja que, perquè).
- No s'ha d'ometre la conjunció **que** quan introdueix oracions que depenen d'un verb que expressa desig, petició: *Desitjo vinguin tan aviat com puguin (Desitjo que...).
- La conjunció **posat que** (condicional = si) no expressa mai causa: Posat que no tingui febre podrem sortir = Si no té febre podrem sortir.
- La conjunció **perquè** pot ser causal (= ja que /verb indicatiu): Tanca la finestra perquè fa fred; o bé final (= a fi que/de): Tanca la finestra perquè no faci fred.
- La conjunció **si no** es compon d'una conjunció condicional i d'un adverbi de negació: Si no calleu no sentim res. **Sinó** és una conjunció adversativa, equivalent moltes vegades (no sempre) a *però sí*: Això no és moscatell sinó vi ranci.

EXERCICIS

1. Corregeix, quan calgui, la paraula "doncs" de les oracions següents:

-Van haver-lo de desnonar doncs no pagava els impostos.

-No serà possible de cantar, doncs estem afònics.

-Fa mal temps, doncs no sortim de casa.

-Ell és el metge de capçalera, doncs serà ben rebut tothora.

-Tanca el llum doncs tinc son.

-Vés-hi de pressa, doncs s'ha fet molt de mal.

-Penso, doncs existeixo.

-Espavila't, doncs faràs tard.

2. Omple els buits dels enunciats següents amb "si no" i "si nó", segons convingui:

- No va ser en Joan, ... en Pere.
- ..... véns d'hora ens n'anirem.
- No és Verdaguer, ... Maragall, l'autor de "La vaca cega".
- No em donis consells ..... te'ls demano.
- És bo que ho sàpigues, ... no t'ho diria.
- ..... hi pares atenció perdràs el fil.
- Porta'm l'escala, ... no hi arribo.
- ..... fos perquè plou me n'aniria.

3. Esmena l'error de cada oració:

- L'ha convençut a base d'insistir dia i nit.
- La decisió s'ha pres en base tota la informació.
- A mitjans de juliol tornarà la Carola de Mèxic.
- Aquest acte commemoratiu és important a nivell comarcal.
- Hem discutit el seu ingrés a l'Ateneu però no hi ha cap novetat al respecte.
- Cara a l'estiu és important que hàgim enllestit les obres del garatge.
- Degut a la forta pressió dels veïns, va canviar de poble.
- Si tens acabat el projecte dintre d'una setmana te'l podré corregir.
- En quant aquella proposta, no en sé res encara.
- Trobaràs l'avellaner junt a la masia.
- No obstant, va decidir sortir de casa.

3. L'ADVERBI

Els adverbis són mots invariables que modifiquen altres elements gramaticals (el verb, l'adjectiu, un altre adverbí). Es classifiquen en adverbis de manera, de lloc, de temps, de quantitat i de modalitat (afirmació, dubte i negació).

Hi ha expressions que fan la funció d'un adverbí: són les **locucions adverbials**.

Cap, gens, enlloc, mai, ningú i **res** tenen un valor positiu en frases interrogatives i condicionals: que et queda gens de xocolata?; Si en trobes cap, comunica'm-ho.

Observacions

Cal no confondre:

- **Alhora** (al mateix temps) i **a l'hora** (preposició + SN): A l'hora de sortir ho farem tots alhora.
- **Sobretot** (per damunt de tot) i **sobre tot** (preposició + indefinit): Sobretot no t'en descuidis. S'ha vessat aigua sobre tot el parquet.
- **Enlloc** (a cap lloc) i **en lloc de** (en comptes de): En lloc d'anar al cine més m'estimo anar a fer un tomb, o bé no anar enlloc.
- **Pertot** (a tot arreu) i **per tot** (preposició + indefinit): Hi ha formigues pertot. Per tot això, hem decidit declarar-lo innocent.
- **Aleshores** (llavors) i **a les hores** (preposició + SN): Aleshores es va obrir la porta. Els capítols d'aquest llibre fan referència a les hores canòniques.
- **Almenys** (com a mínim) i **al menys** (contracció + adverb): Has de prendre iogurts almenys un cop al dia. Vine al menys tard possible.
- **Gairebé** (quasi) i **gaire bé** (quantitatiu + adverb): Quan està malalt gairebé no juga. No juga gaire bé.
- **Potser** (tal vegada) i **pot ser** (perífrasi verbal): Potser podré venir. Pot ser que vingui.
- **Quan** (temps) i **quant** (quantitat): Quan arribi, pregunta-li quant sucre cal comprar.
- **Tan** (davant adjectiu, adverb o locució adverbial) i **tant** (determinant).

EXERCICIS

1. Converteix els adjectius següents en adverbis de manera:

alegre		comú		covard
espontani	inic		valent	
cec		gasiu		vague
ample		prudent	sinistre	
tènue		cortès		continu

2. Relaciona cada una d'aquestes locucions adverbials amb el seu significat:

LOCUCIÓ	SIGNIFICAT
1. a balquena	de molt mal humor
2. a borbolls	del tot, íntegrament
3. a l'encop	més enllà de tot límit
4. a la menuda	fora de lloc

5. a la babalà	a manta
6. a la bestreta	alhora
7. a la gatzoneta	tumultuosament
8. a les palpentos	ajudant-se de les mans en lloc dels ulls
9. a lloure	sense posar atenció
10. a mansalva	de primer moment
11. a pleret	expressament
12. a gratcient	lliurement
13. a ultrança	sense cap risc
14. d'antuvi	a poc a poc
15. de futris	per endavant
16. de soca-rel	en petites quantitats
17. en doina	arronsant les cames de
manera que les	
natges toquin els talons	

3. Escull de cada parella l'oració en què l'adverbi subratllat és utilitzat incorrectament:

- Reia i plorava alhora. / No van sortir fins alhora de sopar.
- Prefereix estudiar enlloc de veure la televisió. / No vull anar enlloc.
- Aleshores de classe s'ha d'estar atent. / Va ésser aleshores que va venir ell.
- Hi érem gairebé tots. / No ha fet gairebé l'examen.
- Potser arribaré demà. / Potser que arribi demà.
- Pertot hi ha problemes econòmics. / Pertot això, he decidit ajornar la visita.
- Digueu-me almenys qui us ho ha dit. / Arriba almenys tard possible.
- No t'oblidis de portar-me els apunts, sobretot! / Ha caigut un xàfec sobretot el poble.